

4. Oplegnotitie Open Standaarden, adoptie

Vergadering:	Forum Standaardisatie, woensdag 13 december 2023
Agendapunt:	4
Documentnummer:	FS-20231213.4
Aan:	Forum Standaardisatie
Van:	Stuurgroep Open Standaarden
Datum:	Vrijdag 1 december 2023
Versie:	1.0
Bijlagen:	<u>Monitor Open Standaarden 2023</u> 4A Notitie Duiding en Maatregelen 4A1 Hoofdpijnen en conclusies 4A2 Vraag naar open standaarden in aanbestedingen 4A3 Aanbesteding en follow-up bij medeoverheden 4A4 Inventarisatie gebruiksgegevens 4A5 Essay: "Saas of Soeverein" 4C Agendering IV-meting en Monitor open standaarden, sponsorschap en aanwezigheid Forum-leden
Opsteller:	Bart Knubben

Samenvatting

I. Ter bespreking en besluitvorming

- A. Monitor open standaarden 2023: duiding en maatregelen
- B. Ontwikkelingen Architectuur Digitale Overheid (Guido Bayens)
- C. Agendering IV-meting en Monitor open standaarden, sponsorschap en aanwezigheid

II. Ter kennisname

- D. Internet- en beveiligingsstandaarden
 - Internet- en beveiligingsstandaarden
 - Internet Governance Forum (IGF) in Kyoto
 - Nieuwe versie Internet.nl makkelijker installeerbaar
- E. API's (voor betere, snellere gegevensuitwisseling)
 - Kennisplatform, activiteiten, testplatform
 - Gouden API Award
- F. Openbaar en toegankelijk
 - Naar een stelsel standaarden voor metadatering van overheidsinformatie
 - Digitaal toegankelijk publiceren van overheidsinformatie
 - PDF Checker en NL Doc
 - Practice what you preach
- G. Semantiek
- H. Overig
 - Kamervragen en antwoorden over uniforme domeinnaamextensie voor de overheid
 - Consultatie Standaard voor het beschrijven van begrippen (SBB)

I. Ter bespreking en besluitvorming

Ad A. Monitor open standaarden 2023: duiding en maatregelen

[bijlagen: 4A en 4A1 t/m 4A5]

Het Forum Standaardisatie wordt gevraagd om:

- de Monitor Open Standaarden 2023 vast te stellen;
- in te stemmen met de duiding van de Monitor Open Standaarden 2023 en met de voorgestelde maatregelen, zodat deze ter instemming kunnen worden doorgeleid naar het OBDO.

Toelichting

Duiding en maatregelen

Forum Standaardisatie onderzoekt jaarlijks de toepassing van alle standaarden van de 'pas toe of leg uit'-lijst in de Monitor Open Standaarden. In voorgaande Forumvergadering heeft onderzoeker Siwert de Groot (ICTU) de resultaten van de Monitor Open Standaarden 2023 gepresenteerd. De rapportage is nu gereed en bijgevoegd. Het Forum Standaardisatie wordt met name gevraagd om de monitor te duiden en advies te geven over maatregelen die de adoptie bij achterblijvende overheidsorganisaties kunnen verbeteren.

Monitorstukken

Om gehoor te geven aan de vraag de Monitor Open Standaarden bestuurlijk interessanter, korter en beter leesbaar te maken ziet het rapport er dit jaar wat anders uit dan in de voorgaande jaren en is gewerkt met het thema "Cloud". Het belangrijkste is het stuk met hoofdlijnen en conclusies (1). Voor degenen die dieper op de materie in willen gaan, zijn de onderliggende rapporten (2 tot en met 4) en een essay (5) beschikbaar.

Alle stukken Monitor Open Standaarden 2023 op een rijtje:

1. Hoofdlijnen en conclusies (ICTU);
2. Vraag naar open standaarden in aanbestedingen (ICTU): onderzoek naar een selectie van openbare aanbestedingen die in 2022 werden gedaan, het rapport heeft drie bijlagen met daarin respectievelijk een beschrijving van de onderzoeks aanpak, een overzicht van alle onderzochte aanbestedingen en het verslag van gesprekken met de aanbestedende diensten;
3. Aanbesteding en follow-up bij medeoverheden (PBLQ): kwalitatief onderzoek (11 organisaties, 15 gesprekken) bij medeoverheden naar het proces van aanbesteding en het vervolg daarop en de rol van open standaarden die daarin spelen;
4. Inventarisatie gebruiksgegevens (BFS, ICTU): Een overzicht van het gebruik per open standaard, inclusief de IV-meting van medio 2023
5. Essay: "Saas of Soeverein" (Arend Jan Wiersma)
In 2023 stond in deze monitor het thema "cloud" centraal. Daarbij is uiteraard bekeken

of ingezette cloudoplossingen voldoen aan de verplichte standaarden (d.w.z. de monitor als instrument om toe te zien op naleving). Maar er is ook verder gekeken. Zo is bijvoorbeeld een significante toename in gebruik van cloudoplossingen geconstateerd.

In het kader van de monitor is het essay "Saas of Soeverein" opgesteld. Het essay weerspiegelt de mening van de onderzoeker en het is vooral bedoeld om de discussie over de "cloud" -met name in relatie tot de noodzaak van het gebruik van open standaarden- aan te wakkeren.

De "cloud" is overigens een terugkerend thema waar het Forum Standaardisatie op actief is. Zo loopt er op dit moment een verkenning naar (internationale) cloudstandaarden voor interoperabiliteit en dataportabiliteit. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar bestaande standaarden maar ook naar 'blinde vlekken' waar juist stimulering bijv. door Forum Standaardisatie nodig is om tot open standaarden te komen.

Ook zijn er onlangs twee sessies georganiseerd, namelijk op het iBestuurcongres ("[Baas in eigen cloud!](#)") en op het ECP Jaarfestival ("[Van wie is de cloud?](#)").

Ad B. Ontwikkelingen Architectuur Digitale Overheid (Guido Bayens)

Guido Bayens, voorzitter Architectuurraad Digitale Overheid, licht de "Architectuur Digitale Overheid 2030" toe. Het OBDO heeft dit document na een brede interbestuurlijke review op verzoek van PGDI op 30 november 2023 vastgesteld.

Het document "[Architectuur Digitale Overheid 2030](#)" geeft een beeld van de architectuur van de digitale overheid in 2030. Het is een samenvattende beschrijving die de brug slaat tussen bestuurders/beleidsmakers en architecten. Daartoe geeft het een samenhangend beeld van bestaande afspraken over beleid, architectuur en overeengekomen bouwstenen van de digitale overheid. Bovendien doet het voorstellen voor aanvullend beleid, uitwerking van architectuur en aanpassing van en uitbreiding van bouwstenen (in het document te herkennen doordat deze teksten onderstreept zijn). Daarmee is het een basis voor het verdere gesprek over de inrichtingskeuzes op weg naar 2030.

Ad C. Agendering IV-meting en Monitor OS, sponsorschap en aanwezigheid

[bijlage: 4C]

Vraag aan ieder Forum-lid om:

1. een update te geven over het verspreiden en agenderen van de monitor Open Standaarden en van de IV-meting onder zijn/haar achterban;
2. een update te geven over sponsorschap;
3. kennis te nemen van het overzicht van de aanwezigheid.

Toelichting

1. In de bijlage treft u een overzicht aan van de huidige stand van zaken, voor zover bekend, met betrekking tot de verspreiding en agendering van de Monitor Open Standaarden en van de laatste meting informatieveiligheidsstandaarden (hierna: IV-meting).
 - A. De leden van het Forum Standaardisatie hebben afgesproken dat ieder Forum-lid de Monitor Open Standaarden en IV-meting actief onder de aandacht brengt bij zijn/haar eigen achterban.
 - 1) Monitor 2022: voor verspreiding kunt u gebruikmaken van de laatste monitor en daarin opgenomen managementsamenvatting zoals beschikbaar op de [pagina over de Monitor Open Standaarden](#) op de website van Forum Standaardisatie.
 - 2) IV-meting begin 2023: Deze is op 25 mei 2023 vastgesteld door OBDO. Op 6 juni is het nieuwsbericht "[Overheid voldoet in huidig tempo pas in 2030 aan informatieveiligheidsstandaarden](#)" gepubliceerd. Binnenkort, na besluitvorming in OBDO, zal de IV-meting van medio 2023 worden gepubliceerd.
 - B. Daarnaast hebben de leden van het OBDO op 18 maart 2020 herbevestigd om de Monitor Open Standaarden en de IV-meting te agenderen in hun organisatie en hun achterban, inclusief verschillende gremia waar beleid wordt ontwikkeld met een sterke ICT-component. Ook herbevestigden zij aan te sturen op het opnemen van eventuele 'leg uit' in het jaarverslag van hun organisatie dan wel de jaarverslagen van hun achterban.
2. De Forum-leden zijn ook sponsor van een of meerdere Forum-onderwerpen. Dit is eveneens weergegeven in de bijlage.
3. Daarnaast is een overzicht bijgevoegd van de aanwezigheid van de Forum-leden bij Forum-vergaderingen sinds 9 maart 2022.

II. Ter kennisname

Ad D. Internet- en beveiligingsstandaarden

Meting Informatieveiligheidsstandaarden medio 2023

[bijlage: 2H]

De resultaten van de Meting Informatieveiligheidsstandaarden overheid medio 2023 zijn tijdens de vorige vergadering van het Forum Standaardisatie op 27 september 2023 gepresenteerd en besproken. Inmiddels is het rapport gereed en geagendeerd voor het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) op 30 november 2023. Het rapport is al voorbesproken in het Strategisch Vooroverleg OBDO op 7 november. In de bijlage (2H) treft u ter informatie de stukken zoals die naar OBDO zijn gegaan aan.

Internet Governance Forum (IGF) in Kyoto

Van 8 tot en met 14 oktober jl. vond het Internet Governance Forum (IGF) in Kyoto plaats. IGF is een congres dat wordt georganiseerd vanuit de Verenigde Naties op 8 thema's waaronder Cybersecurity, Cybercrime en Online Safety. Bij deze editie waren er meer dan 175 landen vertegenwoordigd. De Nederlandse delegatie bestond uit medewerkers vanuit o.a. het Ministerie van EZK, ECP, SIDN, Ministerie van Buitenlandse Zaken en Bureau Forum Standaardisatie.

Bureau Forum Standaardisatie presenteerde in twee sessies (die werden georganiseerd door [RIPE NCC](#) en [Platform Internetstandaarden](#)) de Nederlandse adoptieaanpak voor moderne internetstandaarden. Beide sessies leidden tot een aantal 'takeaways' en 'calls to action'. Over de belangrijkste oproepen en adviezen is op de website van Forum Standaardisatie een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd.

Nieuwe versie Internet.nl makkelijker installeerbaar

Op 13 november is er een [nieuwe versie van Internet.nl op basis van Docker](#) live gegaan. Deze nieuwe versie maakt het programmeren, testen en uitrollen van Internet.nl voor het ontwikkelteam veel makkelijker. Bovendien maakt deze versie het veel eenvoudiger voor andere geïnteresseerden om Internet.nl op hun eigen systeem te installeren.

Platform Internetstandaarden verwacht dat dit ertoe zal leiden dat gebruikers nog meer websites, mailservers en verbindingen gaan testen op moderne internetstandaarden. Allereerst op de eigen Internet.nl-servers die de afgelopen 12 maanden meer dan 5 miljoen tests hebben uitgevoerd. Daarnaast ook op de servers van anderen doordat het nu voor anderen ook veel gemakkelijker is om de Internet.nl-code te installeren, zoals al is gedaan door [aucheck.com.au](#) (Australië), [top.nic.br](#) (Brazilië) en [sikkerpånettet.dk](#) (Denemarken).

"Wij geloven dat deze 'containerisation' van Internet.nl een enorme stap voorwaarts is", aldus Gerben Klein Baltink, voorzitter van Platform Internetstandaarden dat Internet.nl ontwikkelt.

“Het 'kant-en-klare' pakket maakt het gebruik van de code gebruiksvriendelijker voor onszelf en voor anderen. Dat komt ook de kwaliteit van de code ten goede.”

Ad E. API's (voor betere, snellere gegevensuitwisseling)

Kennisplatform, activiteiten, testplatform

Bureau Forum Standaardisatie (BFS) is trekker binnen het Kennisplatform API's van de werkgroep Strategie en Beleid en neemt zitting in de stuurgroep van het Kennisplatform. Sinds eind 2022 is de organisatie van de werkgroep Strategie en Beleid vanuit het actieplan "[Data bij de Bron](#)" versterkt zodat er ook een daadwerkelijke strategie en opgehaalde ideeën uitgewerkt kunnen worden. In de zomermaanden van 2023 is er een [conceptstrategie en visie](#) opgeleverd, welke in oktober 2023 in [publieke consultatie](#) is gezet via het Kennisplatform. De kern van dit stuk is dat de overheid de adoptie van API's bevordert om data en dienstverlening efficiënter en toegankelijker te maken. Dit wordt gedaan door standaardisatie, samenwerking en kennisdeling via het [Kennisplatform API's](#), wat bijdraagt aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. De werkgroep is nu bezig met het verwerken van de reacties uit de publieke consultatie en verwacht nog voor het einde van dit jaar een definitieve versie op te leveren.

BFS bereidt activiteiten voor, waaronder de deelname van Larissa Zegveld, als voorzitter van het Forum, aan een [strategische conferentie](#) op 30 november 2023 om de maatschappelijke meerwaarde van API's, de noodzaak van transitie, en ook het belang van standaardisatie te benadrukken.

BFS bewaakt de adoptie van API-standaarden door samen te werken met het testplatform [developer.overheid](#). Het resultaat van deze samenwerking is dat de verplichte REST-API standaarden beter getest kunnen worden en het testplatform ook lokaal uitvoerbaar is. Toch is uit gesprekken met Logius naar voren gekomen dat er ruimte is voor verbetering, aangezien niet alle tests optimaal uitgevoerd kunnen worden. [Logius](#), de beheerder van de [REST API Design Rules](#), zal naar verwachting eind 2023 een versie-update indienen voor de verplichte API-standaard, onder andere om de monitoring en beoordeling van de conformiteit van basisregistraties en andere API's op developer.overheid te verbeteren.

Gouden API Award

Tijdens de [IBDS stelseldag](#) 2023 heeft het Kennisplatform API's op 23 november de Gouden API Award [uitgereikt](#) aan de [Open Onderwijs-API](#) van de Samenwerkende Universitaire Reken Faciliteiten (SURF). De jury koos uit negen genomineerden de Open Onderwijs-API van SURF als winnaar. *'De SURF Open Onderwijs-API, met zijn voortreffelijke OpenAPI-specificatie, biedt naadloze connectiviteit in het onderwijs. De API is eenvoudig te gebruiken, mede dankzij de voortreffelijke documentatie!'*, aldus de jury. Naast de winnaar werden ook de [EDR-API van het KNMI](#) en de [Termennetwerk](#) API van het Netwerk Digitaal Erfgoed met bijzondere vermeldingen onderscheiden. De Gouden API Award is een initiatief van het Kennisplatform API's; onderdeel van programma Data bij de Bron.

Ad F. Openbaar en toegankelijk

'Openbaar en toegankelijk' is het label voor de groep standaarden die voorheen bekend stond als 'Data-, document-, en contentstandaarden' of kortweg 'Documentstandaarden'. In deze groep vallen [AdES Baseline Profiles](#) (voor digitale ondertekening van bestanden), [Digitoegankelijk](#) (voor het inclusief publiceren van informatie), [ODF](#) (voor het uitwisselen van bewerkbare documenten), [NEN-ISO PDF](#) (voor het uitwisselen van documenten met vaste opmaak, niet bestemd voor bewerking), [SKOS](#) (voor het uitwisselen van machine leesbare kennismodellen), plus [19 aanbevolen standaarden](#).

Naar een stelsel standaarden voor metadatering van overheidsinformatie

Op 16 mei, 22 augustus en 10 oktober nam BFS aan de bijeenkomsten over de *governance* van een stelsel standaarden voor metadatering voor overheidsgegevens. Initiatiefnemer minBZK wordt beleidsmatig 'eigenaar' van dit stelsel. Onder het stelsel vallen onder meer de metadata-standaarden [MDTO](#) van het Nationaal Archief en [TOOI](#) van KOOP, die beiden in de nabije toekomst worden aangemeld voor de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het beheer van de standaarden in het stelsel blijft de verantwoordelijkheid van de oorspronkelijke beheerorganisaties. Onder de betrokken partijen vinden we minBZK, minOCW, RDDI, Nationaal Archief, KOOP, NORA, ICTU en VNG.

Digitaal toegankelijk publiceren van overheidsinformatie

Op 26 oktober 2023 nam Han Zuidweg deel aan de ronde tafel bij de [Roadshow Digitale Toegankelijkheid](#), georganiseerd door [Digitoegankelijk.nl](#) (Logius) in Eindhoven. Hij discussieerde daar met Wessel Hestera (Directeur WMO, CAK), Sjoerd Maillé (Provinciale Staten Limburg en raadslid Maastricht), en Olaf Schoelink (minBZK, verantwoordelijk voor het digitale toegankelijkheidsbeleid) over de uitdagingen bij overheidsorganisaties om digitaal toegankelijk te publiceren. De gemeente Asten en de gemeente Moerdijk lichtten in hetzelfde event hun aanpak van digitale toegankelijkheid toe.

PDF Checker en NL Doc

In de tweede helft van 2023 is [pdfchecker.nl](#) doorontwikkeld volgens feedback van gebruikers. Inmiddels is het tool ook beschikbaar in het Engels en Duits. De Duitse vertaling van de gebruikersinterface en foutboodschappen werd gemaakt door de Universiteit van Leipzig.

Logius werkt aan een nieuw tool [NLdoc](#), dat PDF en Word bestanden omzet naar digitaal toegankelijke HTML. [NLdoc](#) ondersteunt een 'HTML first' publicatiebeleid, dat de afhankelijkheid van PDF voor de publicatie van overheidsinformatie vermindert. Hiermee wordt een stap gezet naar meer digitaal toegankelijke overheidsinformatie. [NLdoc](#) komt op z'n vroegst in het eerste kwartaal van 2024 beschikbaar.

[NLdoc](#) en [pdfchecker.nl](#) vullen elkaar aan, maar op termijn kan [NLdoc](#) ervoor zorgen dat er minder behoefte is aan tools zoals [pdfchecker.nl](#) die de digitale toegankelijk van PDF bestanden.

Practice what you preach

In september is een wettelijk verplichte, driejaarlijks terugkerend toegankelijkheidsonderzoek uitgevoerd op de website van het Forum Standaardisatie. Op basis van dit toegankelijkheidsonderzoek kan de website van het Forum Standaardisatie van de C-status terug naar de B-status worden gebracht. Met de verbeterpunten die voortkomen uit het toegankelijkheidsonderzoek gaat BFS de website de komende maanden dichterbij de A-status brengen. Een A-status is op dit moment nog buiten bereik vanwege de grote hoeveelheid PDF bestanden op de website die niet voldoen aan de digitale toegankelijkheidseisen.

Ad G. Semantiek

Op 13 september vond het iBestuur congres plaats. Tijdens de goedbezochte sessie "[Wetgeving doorvertalen naar de uitvoering: wat komt hier allemaal bij kijken?](#)" werd onder voorzitterschap van Larissa uitgebreid aandacht besteed aan multidisciplinair werken en wetsanalyse. Met hierin centraal als sprekers Ivar Timmer (HvA) en Mathieu Paapst (RuG), drijvende krachten achter de met ondersteuning van BFS en iPartnerschap opgerichte leergemeenschap Digitale Vertalingen. De [video-opname van de sessie](#) is online beschikbaar.

Ad H. Overig

Kamervragen en antwoorden over uniforme domeinnaamextensie voor de overheid

Staatssecretaris Van Huffelen (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) heeft, mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid, [antwoord gegeven op vragen](#) van de leden Rahimi en Rajkowski over het bericht "Experts sabelen overheid neer om belangrijke websites als DigiD: 'Pas nu domeinnaam aan'".

Consultatie Standaard voor het beschrijven van begrippen (SBB)

Afgelopen maanden heeft een werkgroep van experts van diverse overheidsorganisaties gewerkt aan een Standaard voor het Beschrijven van Begrippen (SBB). De werkgroep legt deze standaard [tot 13 december 2023 voor ter consultatie](#).

Zoals in het nieuwsbericht staat, is het de ambitie om de standaard aan te melden bij Forum Standaardisatie voor opname op de 'pas toe leg uit'-lijst. De aanmelding is inmiddels, namelijk op 22 november, ontvangen.

Overigens wordt de naam 'SBB' vermoedelijk omgedoopt tot: NL-SBB (Nederlandse Standaard voor Beschrijven van Begrippen), zo begreep BFS van een van de mede-opstellers.